УДК 321.015+328.132
DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2020.32.18>

УРЯДОВІ КАБІНЕТИ В КОНТЕКСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АТИПОВОЇ ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ СИСТЕМИ ПРАВЛІННЯ В БОЛІВІЇ (1982-2003 РОКИ)

Ігор Осадчук

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
філософський факультет, кафедра політології
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна*

У межах республіканської форми державного правління функціонують / функціонували такі президентські системи державного правління, які формально і/чи фактично відрізняються / відрізнялися від традиційних / типових президентських. При цьому індикаторами розрізнення типових і атипових президентських систем державного правління можуть бути у край варіативні чинники політичного процесу та міжінституційних відносин.

У цьому зрізі метою статті є визначити типи урядових кабінетів в контексті функціонування атипової президентської системи правління в Болівії у 1982-2003 роках. Теоретико-методологічною основою запропонованого наукового дослідження вибрано неоінституціоналізм і його варіативні типи й парадигми. Головний метод, який став іманентним складником дослідження, – це метод порівняльного аналізу.

Обрання (після всенародного голосування) президентів Болівії в Національному Конгресі вказує на те, що президентська система правління у країні була атиповою. Крім того, у Болівії за результатами виборів 1985 і 1989 років у парламенті президентами були обрані кандидати (у 1985 році – В. Пас Естенсоро; у 1989 році – Х. Пас Самора), які за результатами всенародного голосування займали відповідно друге і третє місця. Цьому сприяли постелекторальні (після всенародного голосування) угоди («пакти») між політичними партіями в Національному Конгресі.

Виділено критерії типології урядових кабінетів: спосіб формування, тип композиції / складу, тип партійних / непартійних урядів, парламентська підтримка. Урядові кабінети в Болівії у 1982-2003 роках визначено за: 1) способом формування – як ті, що сформовані президентом (усі кабінети); сформовані президентом з урахуванням позицій парламентських коаліцій (уряди В. Паса Естенсоро, Х. Паса Самора, Г. Санчеса де Лосади, У. Бансера); 2) типом композиції / складу – партійні; 3) типом партійних урядів – однопартійні (уряди Е. Сілес Суасо й В. Паса Естенсоро) та коаліційні (уряди Х. Паса Самора, Г. Санчеса де Лосади, У. Бансера); 4) парламентською підтримкою – однопартійні меншості (уряд Е. Сілес Суасо) й коаліційні більшості (уряди В. Паса Естенсоро, Х. Паса Самора, Г. Санчеса де Лосади, У. Бансера).

Ключові слова: система державного правління, президенталізм, атиповий президенталізм, непрямі вибори президента, постелекторальний пакт, урядовий кабінет, Болівія.

У політичній науці атипові президентські системи правління та їх інституційні атрибути, зокрема урядові кабінети, становлять актуальний напрям у сфері аналізу конституційних (і/чи політичних) систем правління. Типові й атипові президентські системи державного правління або окремі аспекти політичного процесу та міжінституційних відносин, які прямо чи опосередковано вказують на типовість чи атиповість президентських систем правління у рамках республіканської форми державного правління, проаналізовано у працях А. Валенсуела [1; 2], О. Зазнаєва [3], Х. Лінц [4], Р. Майорга [5], С. Мейнверінга [6; 7], К. Меса Хісберта [8], М. Сентельяса [9], Х.А. Чейбуб [10], М. Шугарта [7].

Метою статті є визначити типи урядових кабінетів в контексті функціонування атипової президентської системи правління в Болівії у 1982-2003 роках.

Теоретико-методологічною основою дослідження обрано неоінституціоналізм і його варіативні типи й парадигми. Їх поєднання дозволило виробити цілісне уявлення про типовість чи атиповість формату президенталізму на підставі такого індикатора як інститут непрямих виборів президента.

У сучасній політичній науці однією з найапробованіших методик визначення конституційних і політичних систем державного правління у рамках республіканської форми державного правління є методика Р. Елгі [11]. Модифікувавши типологію систем державного правління Р. Елгі, український дослідник В. Литвин визначає *президенталізм* (президентську систему правління) як конституційну (і/чи політичну) систему республіканської форми державного правління (спрощено систему державного правління), якій властива посада всенародно (прямо / опосередковано) обраного на фіксований термін президента й інституту кабінету / адміністрації президента (можливо, навіть прем'єр-міністра), члени яких колективно відповідальні винятково перед президентом (разом із цим члени кабінету чи адміністрації президента можуть бути й індивідуально відповідальними перед парламентом / провідною палатою парламенту (легіслатурою), однак це не має дефінітивного впливу та значення на структурування системи державного правління) [12, с. 7].

У рамках цього дослідження ми використовуємо таке визначення типового президенталізму – це система правління, яка передбачає всенародний спосіб обрання президента (причому на всіх етапах обрання) (індикатор «1») та повністю (беззаперечно) колективну відповідальність уряду / адміністрації перед президентом (індикатор «2»). Взявши до уваги це визначення типового президенталізму, про атиповий президенталізм говоримо тоді, коли: 1) не спрацьовує індикатор «1»; 2) не спрацьовує індикатор «2»; 3) не спрацьовують індикатори «1» і «2».

Згідно зі ст. 90 Конституції Болівії 1967 року, якщо на всенародних виборах жоден із кандидатів на посаду президента не отримував абсолютної більшості голосів, то Національний Конгрес (парламент) обирає главу держави з-поміж трьох кандидатів, які отримали найбільшу кількість голосів виборців за результатами всенародного голосування. Якщо після першого туру голосування в парламенті жоден із кандидатів не отримував абсолютної більшості голосів, то відбувався другий тур голосування, в якому брали участь лише два кандидати, що отримали найбільшу кількість голосів у першому турі. Якщо голоси розділялися порівну, то голосування проводилося до тих пір, поки один із кандидатів не отримав абсолютної більшості голосів [13].

На президентських виборах, які відбулися 29 червня 1980 року, жоден із кандидатів не отримав абсолютної більшості всенародних голосів. Фаворитом президентських перегонів був Е. Сілес Суасо, який за результатами всенародного голосування отримав перше місце [8, с. 51; 14] (табл. 1). Кандидатуру Е. Сілес Суасо на посаду президента на виборах 1980 року висунув політичний блок лівих партій «Демократичний і народний союз» (UDP), до складу якого входили такі партії: Лівий революційний націоналістичний рух (MNR), Революційний лівий рух – Нова більшість (MIR – NM), Комуністична партія Болівії (PCB), Народний рух за національне звільнення (MPLN), Соціалістична партія (PS), Робітнича авангардна партія (VO).

6 серпня 1980 року Національний Конгрес мав обирати президента. Внаслідок державного перевороту 17 липня 1980 року президентом став генерал Л. Гарсія Меса. У 1982 році військова влада під тиском громадянського суспільства прийняла рішення скликати Національний Конгрес (обраний у 1980 році) для виборів президента з-поміж трьох кандидатів, які

набрали найбільшу кількість голосів за результатами всенародного голосування 1980 року. Таким чином 5 жовтня 1982 року парламент обрав Е. Сілес Суасо президентом (табл. 1).

Таблиця 1

**Президенти Болівії, які після всенародного голосування остаточно обиралися
Національним Конгресом (1980/1982-2002 роки) [9, с. 11; 15, с. 222–223; 16; 17]**

Рік	Президент	Партійна належність	Частка всенародних голосів у %	Місце за р-том всенар. голос.	Кількість голосів членів Конгресу	Частка голосів членів Конгресу у %	Склад Конгресу
1980/1982	Е. Сілес Суасо	UDP	38,70	1	113	71,97	157
1985	В. Пас Естенсоро	MNR	30,40	2	94	59,87	157
1989	Х. Пас Самора	MIR – NM	21,80	3	97	61,78	157
1993	Г. Санчес де Лосада	MNR	35,60	1	97	61,78	157
1997	У. Бансер	ADN	22,20	1	118	75,16	157
2002	Г. Санчес де Лосада	MNR	22,50	1	84	53,50	157

Е. Сілес Суасо ініціював проведення у 1985 році дострокових виборів глави держави, за результатами яких В. Пас Естенсоро (кандидат від Революційного націоналістичного руху, MNR) був обраний президентом країни в парламенті (за результатами всенародного голосування В. Пас Естенсоро зайняв друге місце). Зазначимо, що В. Пас Естенсоро був обраний главою держави в Національному Конгресі завдяки голосам таких партій: Революційний націоналістичний рух (MNR), Лівий революційний націоналістичний рух (MNR), Революційний лівий рух – Нова більшість (MIR – NM), Революційний націоналістичний рух – Авангард (MNRV), Християнсько-демократична партія (PDC), Революційний визвольний рух Тупак Катарі (MRTKL). Така підтримка пояснювалася різким неприйняттям фігури У. Бансера з боку різних політичних кіл і значної частини населення, які не бажали бачити на чолі держави одного із найжорстокіших диктаторів в історії країни [8, с. 51–52].

Після укладення «Патріотичної угоди» між У. Бансером (ADN) і Х. Пас Саморою (Революційний лівий рух – Нова більшість (MIR – NM) Національний Конгрес у 1989 році обрав останнього президентом країни абсолютною більшістю голосів (за результатами всенародного голосування Х. Пас Самора зайняв третє місце) [8, с. 52]. Під час голосування в парламенті кандидатуру Х. Пас Самори також підтримала партія «Совість Батьківщини» (CONDEPA) [18, с. 205].

У 1993 році Г. Санчес де Лосада отримав 35,6% всенародних голосів і був єдиним кандидатом на президентських виборах у Національному Конгресі. Його кандидатуру підтримали Союз партій «Революційний націоналістичний рух» і Революційний визвольний рух Тупак Катарі (MNR – MRTKL), Блок громадянської солідарності (UCS) та Рух за вільну Болівію (MBL). Усі інші партії утрималися від голосування.

На президентських виборах 1997 року за результатами всенародного голосування У. Бансер отримав 22,2% голосів. Завдяки підтримці Націоналістичної демократичної дії (ADN), Нової республіканської сили (NFR), Християнсько-демократичної партії

(PDC), Революційного лівого руху – Нова більшість (MIR – NM), Совість Батьківщини (CONDEPA), Блоку громадянської солідарності (UCS) У. Бансер здобув перемогу в Національному Конгресі [17].

У 2002 році за результатами всенародного голосування Г. Санчес де Лосада отримав 22,5% голосів. Перемогу в Національному Конгресі йому забезпечила підтримка Революційного націоналістичного руху (MNR), Революційного лівого руху – Нова більшість (MIR – NM), Націоналістичної демократичної дії (ADN), Блоку громадянської солідарності (UCS) [19].

Остаточне обрання (після всенародного голосування) президентів Болівії в Національному Конгресі вказує на те, що президентська система правління у країні була атиповою.

Визначимо типи урядових кабінетів в атиповій президентській системі правління у Болівії в 1982-2003 роках. Насамперед виділимо критерії типології урядових кабінетів. Перший критерій типології – *спосіб формування урядового кабінету*. У країнах із парламентськими системами правління застосовують парламентський спосіб формування урядових кабінетів, за якого парламент безпосередньо здійснює відповідні процедури щодо їх призначення або формування; президентський спосіб формування урядів застосовують у президентських системах правління, де уряд формується президентом [20, с. 221]; поєднання парламентського і президентського способів характерне для напівпрезидентських систем правління.

Другий критерій типології – *тип композиції / складу урядового кабінету*. Партійні уряди – це такі виконавчі структури, кабінети яких складаються із представників партій і формуються на підставі партійної належності. Іманентна ознака формування партійного уряду – використання композиції / складу парламенту (або нижньої палати парламенту) у процесі формування уряду. Партійні уряди вважають базовим конструктом у парламентських демократіях. Непартійні кабінети формують, коли партії у парламенті не можуть домовитися з приводу утворення однопартійного уряду / коаліції, а розпуск парламенту (нижньої палати парламенту) вважається небажаним [20, с. 229]. Проте таке визначення наближене лише до парламентського способу формування урядів.

У політичній науці прийнято декілька способів означення непартійних урядів залежно від цілей, які ставлять перед урядами: технократичні, чиновницькі, перехідні, технічні й службові. Специфікою непартійних (технократичних) кабінетів є той момент, що вони включають фахівців, які можуть не належати або належати до тієї чи іншої партії, але їхня партійна належність у цьому випадку не має ніякого значення.

Технократичні уряди мають тенденцію бути сформованими і в країнах, де преважують президентські кабінети (уряди, сформовані президентами). Традиційно виділяють такі види непартійних урядів: повністю технократичні та частково технократичні, які можуть бути напівтехнократичними та напівпартійними залежно від конфігурації партійних і непартійних преференцій міністрів. Напівтехнократичні / напівпартійні уряди розташовуємо в категорії непартійних урядових кабінетів.

При визначенні типів урядових кабінетів до уваги беремо кількісне співвідношення непартійних і партійних міністрів. З цього приводу відбувається означення таких лінійних категорій урядів: 1) якщо кількість непартійних міністрів значно перевищує кількість партійних міністрів, то варто говорити про непартійний (технократичний) тип кабінетів; 2) якщо кількість партійних міністрів значно перевищує кількість непартійних міністрів і посада прем'єр-міністра в кабінеті також є партійною – доводиться говорити про партійний тип уряду; 3) якщо кількість непартійних і партійних міністрів сумірна, а посада прем'єр-міністра лишається непартійною – варто говорити про напів-

технократичні урядові кабінети; 4) якщо кількість партійних і непартійних міністрів сумірна, а посада прем'єр-міністра партійна – можна говорити про формат напівпартійних кабінетів [20, с. 316–317]. Це і є третій критерій типології – *тип партійних урядів* (однопартійні чи коаліційні), або ж *тип непартійних урядів* (технократичні, напівтехнократичні, напівпартійні).

Виділяємо й четвертий критерій типології – *парламентська підтримка урядового кабінету* (однопартійна / коаліційна більшість, однопартійна / коаліційна меншість, непартійна більшість / меншість тощо).

Урядові кабінети в *Болівії* типологізуємо із 1982 року, коли президентом був обраний Е. Сілес Суасо. Урядові кабінети визначено за: 1) способом формування – як ті, що сформовані президентом (усі кабінети); сформовані президентом з урахуванням позицій парламентських коаліцій (уряди В. Паса Естенсоро, Х. Паса Самори, Г. Санчеса де Лосади, У. Бансера); 2) типом композиції / складу – партійні; 3) типом партійних урядів – однопартійні (уряди Е. Сілес Суасо й В. Паса Естенсоро) та коаліційні (уряди Х. Паса Самори, Г. Санчеса де Лосади, У. Бансера); 4) парламентською підтримкою – однопартійні меншості (уряд Е. Сілес Суасо) й коаліційні більшості (уряди В. Паса Естенсоро, Х. Паса Самори, Г. Санчеса де Лосади, У. Бансера) (табл. 2).

Розглянемо детальніше парламентську підтримку урядових кабінетів і їхню політику протягом 1982–2003 років на практиці. Урядовий кабінет Е. Сілес Суасо (1982–1985) не мав підтримки більшості в парламенті. Національний Конгрес був контрольований опозиційною коаліцією у складі Націоналістичної демократичної дії (ADN) та Револьюційного націоналістичного руху (MNR) [23, с. 163]. Опозиція заблокувала усі урядові ініціативи, зокрема відхиляла урядові законопроекти [24, с. 58]. Таким чином виникла ситуація виконавчо-законодавчого протистояння та відсутності легітимності виконавчої влади [25, с. 53].

Таблиця 2

Типи урядових кабінетів в атиповій президентській системі правління в Болівії (1982–2003 роки) [9, с. 11; 21; 22, с. 51–54, 73, 199]

Президент	Перебування при владі	Партія президента	Конструкція міністерських посад	СФК	ТКУ	ТПУ	ППУ
Е. Сілес Суасо	10.10.1982–06.08.1985	MNRI / UDP	UDP	През.	П	ОП	ОПМ
В. Пас Естенсоро	06.08.1985–06.08.1989	MNR	MNR	През.	П	ОП	КБ
Х. Пас Самора	06.08.1989–06.08.1993	MIR – NM	MIR – NM + ADN	През.	П	К	КБ
Г. Санчес де Лосада	06.08.1993–06.08.1997	MNR	MNR + MRTKL + UCS + MBL	През.	П	К	КБ
У. Бансер	06.08.1997–06.08.2001	ADN	ADN + NFR + PDC + MIR – NM + CONDEPA + UCS	През.	П	К	КБ
Г. Санчес де Лосада	06.08.2002–17.10.2003	MNR	MNR + MBL + MIR – NM + UCS	През.	П	К	КБ

Обраний президентом у 1985 році В. Пас Естенсоро уклав із У. Бансером «Пакт щодо захисту демократії», що забезпечило йому парламентську більшість і стабільний уряд [8, с. 53]. Була сформована парламентська коаліція у складі Революційного націоналістичного руху (MNR) і Націоналістичної демократичної дії (ADN). Зауважимо, що урядовий кабінет В. Паса Естенсоро (1985-1989) було створено тільки з представників MNR [22, с. 51–54].

У 1989 році в обмін на підтримку ADN свого президентства Х. Пас Самора (лідер Революційного лівого руху – Нова більшість, MIR – NM) погодився на такі умови: 1) формування коаліційного уряду (у складі MIR – NM та ADN); 2) на те, щоб віце-президентом був член Християнсько-демократичної партії (PDC) Л. Оссіо; 3) створення комітету Патріотичної угоди (на чолі з У. Бансером); 4) підтримку кандидатури У. Бансера на президентських виборах 1993 року.

За результатами виборів 1993 року був сформований коаліційний уряд більшості Г. Санчеса де Лосади, до якого увійшли такі політичні сили: альянс партій «Революційний націоналістичний рух» і Революційний визвольний рух Тупак Катарі (MNR – MRTKL), Блок громадянської солідарності (UCS) і Рух за вільну Болівію (MBL). Протягом діяльності цього уряду в Конституцію були внесені зміни, згідно з якими Болівію визначено як багато-національну й багатокультурну націю; закріплено права корінних народів.

Зауважимо, що В. Карденас (лідер MRTKL) став першим обраним віце-президентом корінного населення в Південній Америці. Відповідно до Закону «Про народну участь» було проведено децентралізацію країни, зокрема створено 311 муніципальних органів влади з відповідними повноваженнями для місцевого управління. Програма капіталізації передбачала приватизацію державних підприємств. Протягом 1995-1996 років було приватизовано п'ять найбільших державних підприємств: національну нафтову компанію, телефонну компанію, електричну компанію, національну авіакомпанію та мережу залізниць [26].

У 1997 році до складу коаліційного уряду більшості на чолі з президентом У. Бансером увійшли такі політичні сили: союз партій «Націоналістична демократична дія», «Нова республіканська сила», «Християнсько-демократична партія» (ADN – NFR – PDC), Революційний лівий рух – Нова більшість (MIR – NM), Совість Батьківщини (CONDEPA) і Блок громадянської солідарності (UCS). Уряд У. Бансера запустив програму боротьби із незаконним обігом наркотиків у Болівії. У 2000 році уряд зіткнувся з акціями протесту населення у відповідь на приватизацію водогонів американською компанією “Bechtel” у Кочабамбі (третє за величиною місто країни). Уряд відмовився гарантувати безпеку представникам компанії “Bechtel” і визнав контракт із цією компанією недійсним [27]. Через хворобу у серпні 2001 року президент У. Бансер подав у відставку.

У 2002 році Г. Санчес де Лосада сформував «уряд національної відповідальності» у складі таких партій: «Революційний націоналістичний рух», «Рух за вільну Болівію» (MNR – MBL), Революційний лівий рух – Нова більшість (MIR – NM), Блок громадянської солідарності (UCS). Гостра соціально-економічна криза зумовила протести населення й активну діяльність профспілок на чолі із Е. Моралесом, Х. Соларесом і Р. де ла Крусом. Внаслідок цього 17 жовтня 2003 року президент Г. Санчес де Лосада подав у відставку.

Остаточне обрання (після всенародного голосування) президентів Болівії в Національному Конгресі вказує на те, що президентська система правління у країні була атиповою. Крім того, в Болівії за результатами виборів 1985 і 1989 років у парламенті президентами були обрані кандидати (у 1985 році – В. Пас Естенсоро; у 1989 році – Х. Пас Самора), які за результатами всенародного голосування займали відповідно друге і третє місця.

Цьому сприяли постелекторальні (після всенародного голосування) угоди («пакти») між політичними партіями в Національному Конгресі у 1985 році (між Революційним

націоналістичним рухом (MNR), Лівим революційним націоналістичним рухом (MNR), Революційним лівим рухом – Новою більшістю (MIR – NM), Революційним націоналістичним рухом – Авангардом (MNRV), Християнсько-демократичною партією (PDC), Революційним визвольним рухом Тупак Катарі (MRTKL) і 1989 року (між Революційним лівим рухом – Новою більшістю (MIR – NM) і Націоналістичною демократичною дією (ADN), які не підтримали всенародний вибір президента, а обрали главою держави кандидата, який задовольняв партійні / коаліційні інтереси.

Урядові кабінети в Болівії у 1982-2003 роках визначено за: 1) способом формування – як ті, що сформовані президентом (усі кабінети); сформовані президентом з урахуванням позицій парламентських коаліцій (уряди В. Паса Естенссоро, Х. Паса Самори, Г. Санчеса де Лосади, У. Бансера); 2) типом композиції / складу – партійні; 3) типом партійних урядів – однопартійні (уряди Е. Сілес Суасо й В. Паса Естенссоро) та коаліційні (уряди Х. Паса Самори, Г. Санчеса де Лосади, У. Бансера); 4) парламентською підтримкою – однопартійні меншості (уряд Е. Сілес Суасо) й коаліційні більшості (уряди В. Паса Естенссоро, Х. Паса Самори, Г. Санчеса де Лосади, У. Бансера).

Список використаної літератури

1. Valenzuela A. Latin America: Presidentialism in Crisis. *Journal of Democracy*. 1993. Vol. 4. № 4. P. 3–16.
2. Valenzuela A. Latin American Presidencies Interrupted. *Journal of Democracy*. 2004. Vol. 15. № 4. P. 5–19.
3. Зазнаев О. Атипичные президентские и полупрезидентские системы. *Ученые записки Казанского государственного университета. Серия: Гуманитарные науки*. 2005. Т. 147. Кн. 1. С. 54–69.
4. Linz J. Presidential or Parliamentary Democracy: Does It Make a Difference? // Linz J., Valenzuela A. *The Failure of Presidential Democracy: Comparative Perspectives*. Johns Hopkins University Press, 1994. P. 3–87.
5. Mayorga R.A. Presidencialismo parlamentario y gobiernos de coalición en Bolivia // Lanzaro J. *Tipos de presidencialismo y coaliciones políticas en América Latina*. Buenos Aires: Clacso, 2001. P. 101–135. URL: <http://bibliotecavirtual.clacso.org.ar/ar/libros/lanzaromayorga.pdf> (Last accessed: 18.10.2020).
6. Mainwaring S. Presidentialism in Latin America. *Latin American Research Review*. 1990. Vol. 25. № 1. P. 157–179.
7. Mainwaring S., Shugart M.S. *Presidentialism and Democracy in Latin America*. Cambridge : Cambridge University Press, 1997. 493 p.
8. Меса Хисберт К.Д. Президентское правление в Боливии: между силой и законом (сокращенный вариант). М. : ИЛА РАН, 2006. 264 с.
9. Centellas M. From “Parliamentarized” to “Pure” Presidentialism: Bolivia after October 2003. *The Latin Americanist*. 2008. Vol. 52. № 3. P. 5–30.
10. Cheibub J.A. *Presidentialism, parliamentarism and democracy*. Cambridge University Press, 2007. 202 p.
11. Elgie R. A Fresh Look at Semipresidentialism: Variations on a Theme. *Journal of Democracy*. 2005. Vol. 16. № 3. P. 98–112.
12. Литвин В., Романюк А. Концептуалізація і теоретична дистинкція понять «форма державного правління» та «система державного правління» у політичній науці. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова: Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. Випуск 20 : збірник наукових праць. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. С. 3–12.

13. Constitución Política de la República de Bolivia Sancionada el 2 de febrero de 1967. URL: <http://pdba.georgetown.edu/Constitutions/Bolivia/bolivia1967.html> (Last accessed: 18.10.2020).
14. Nohlen D. Elections in the Americas: A Data Handbook: Vol. II: South America. Oxford : Oxford University Press. 2005. 618 p.
15. Cáceres Bilbao P. Bolivia: el Senado Nacional (album): bosquejo histórico parlamentario, 1825-1925. Biblioteca del H. Congreso Nacional, 2000. 414 p.
16. Bolivia frente a un nuevo Estado. Nueva Sociedad. Democracia y política en América Latina. 1 de mayo de 1997. URL: <https://nuso.org/articulo/bolivia-frente-a-un-nuevo-estado/> (Last accessed: 18.10.2020).
17. El ex dictador Bánzer, nuevo presidente de Bolivia con apoyo de la izquierda. El País. 6 de agosto de 1997. URL: https://elpais.com/diario/1997/08/06/internacional/870818413_850215.html (Last accessed: 18.10.2020).
18. Morales W.Q. A brief history of Bolivia. New-York : Facts On File, 2010. 338 p.
19. Gonzalo Sánchez de Lozada fue proclamado presidente de Bolivia. *Cooperativa.cl*. 4 de agosto de 2002. URL: <https://www.cooperativa.cl/noticias/mundo/gonzalo-sanchez-de-lozada-fue-proclamado-presidente-de-bolivia/2002-08-04/162900.html> (Last accessed: 18.10.2020).
20. Бялоблоский З. Стабільність та ефективність урядів у політичних системах країн Східної Європи : монографія. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 469 с.
21. Leño Román E. Sistemas Electorales en Bolivia. La conversión de votos en cargos del Ejecutivo y Legislativo. Corte Nacional Electoral. 2005. URL: https://web.archive.org/web/20120806224431/http://www.oep.org.bo/centro_doc/cuadernos_tra/cuaderno_tra2_sistemas.pdf (Last accessed: 18.10.2020).
22. Muñoz-Pogossian B. Electoral Rules and the Transformation of Bolivian Politics: The Rise of Evo Morales. Palgrave Macmillan US. 2008. 240 p.
23. Gamarra E.A., Malloy J.M. Revolution and Reaction : Bolivia, 1964-1985. New Brunswick, NJ : Transaction Books, 1988. 256 p.
24. Fernández Saavedra G. Bolivia en el Laberinto de la Globalización. La Paz: Instituto Prisma, Plural Editores, 2004. 228 p.
25. Carvajal Donoso H. Experiencias en la Selección de Candidatos uninominales: El Ejemplo del MIR. *Opiniones y Analisis: Elecciones Legislativas: Diputados Uninominales*. 2002. № 58. P. 33–87.
26. Shultz J. Selling the Public Sector: Latin America reacts; Bolivia : The Water War Widens. *NACLA newsletter*. September 25, 2007. URL: <https://nacla.org/article/selling-public-sector-latin-america-reacts-bolivia-water-war-widens> (Last accessed: 18.10.2020).
27. Timeline: Cochabamba Water Revolt. *FRONTLINE / World*. URL: <https://www.pbs.org/frontlineworld/stories/bolivia/timeline.html> (Last accessed: 18.10.2020).

**GOVERNMENTAL CABINETS IN THE CONTEXT OF FUNCTIONING
OF THE ATYPICAL PRESIDENTIAL SYSTEM OF GOVERNMENT
IN BOLIVIA (1982-2003)**

Ihor Osadchuk

*Ivan Franko National University of Lviv,
Faculty of Philosophy, Department of Political Science
Universytetska str., 1, 79000, Lviv, Ukraine*

The political practice shows that there (within the framework of a republican form of government) are presidential systems of government, which formally and/or actually differ from traditional or typical presidential systems of government. At the same time, extremely different factors of political process

and inter-institutional relations, which are the conditions for defining and distinguishing between different types of systems of government, can be indicators for distinguishing typical and atypical presidential systems of government.

In this cut, the purpose of the article is to determine the types of governmental cabinets in the context of functioning of the atypical presidential system of government in Bolivia (1982-2003). This purpose was solved in the situation when new institutionalism and its types / paradigms were chosen as a theoretical and methodological basis of the research. The main method of the study is the method of comparative analysis. The peculiarities of the holding of presidential elections demonstrate the atypicality of the presidential system of government in Bolivia.

The atypicality of the presidential system of government in Bolivia was due to the fact that presidents Victor Paz Estenssoro (in 1985) and Jaime Paz Zamora (in 1989) were finally elected in parliament. However, in the first round of elections, which took place on the basis of a popular vote, they respectively received the second and the third places. Consequently, the post-electoral pacts in 1985 and 1989 did not support a popular choice of presidents, but instead influenced the election of heads of state as candidates who satisfied the party / coalition interests.

It is argued that governmental cabinets in Bolivia (1982-2003) are classified as: 1) those formed by president (all cabinets); formed by president taking into account the positions of parliamentary coalitions (Victor Paz Estenssoro's, Jaime Paz Zamora's, Gonzalo Sánchez de Lozada's, Hugo Banzer's cabinets) for the formation method; 2) party governmental cabinets for the type of composition; 3) single-party governments (Hernán Siles Zuazo's, Victor Paz Estenssoro's cabinets) and coalitional governments (Jaime Paz Zamora's, Gonzalo Sánchez de Lozada's, Hugo Banzer's cabinets); 4) minority single-party government (Hernán Siles Zuazo's cabinet) and majority coalition governments (Victor Paz Estenssoro's, Jaime Paz Zamora's, Gonzalo Sánchez de Lozada's, Hugo Banzer's cabinets) for their parliamentary support.

Key words: system of government, presidentialism, atypical presidentialism, indirect presidential elections, post-electoral pacts, governmental cabinet, Bolivia.